

ТИТОВА ШТАФЕТА

СТУДЕНТИ НОСЕ ПОЗДРАВ ДРУГУ ТИТУ

Од Трга Републике до Маршалата штафете народних република носе студенти — чланови Централног гимнастичког друштва

У петак, 25 маја, народи Југославије прославиће још један празник. Из свих крајева наше социјалистичке домовине, са радлиштва, из сељачких радних задруга, рудника, фабрика и предузећа, из школа и домова, пошле су многобројне штафете које носе поздрав и честитају рођендан другу Титу. Оне су многобројне, неједнаке по броју носилаца и дужини правца кретања, али јединствене по свом значају: све оне тумаче љубав радних људи према свом вођи и учитељу другу Титу, све оне манифестују спремност и одлучност читавог народа који улаже највеће снаге у извршењу задатака на путу социјалистичке изградње.

Студенти Београдског универзитета и великих школа и ове године су узели активно учешће у Титовој штафети. Као чланови планинарских друштва они су још 15 маја понели из Беле Цркве штафету која носи поздраве студената Београда другу Титу. Штафета је ишла поред Востовске Реке, преко Пецке до Жарампова. Преко Медведника, Столице, Врх Повљена стигла је до Ваљева. Сутрадан је наставила пут преко Магљеша, Пламдишта, Љишнице и Буковске Реке. Даље је штафета прошла преко Маљева, Суворора, Липоваче, Проструге, Малог Голупца и Угриновца. 21 маја штафета је наставила пут преко Баре Војводине, Заграђа, Касамовца и Рудника, где се спојила са главном планинарском штафетом и продужила према Београду.

Од Трга Републике до Маршалата главне штафете ће носити изабрани чланови гимнастичког друштва београдских студената, ГД "Железничара" као и ђаци Више партиске школе у Београду. Наши народи радосно дочекују

25 мај — рођендан Тита. Испуњени том радошћу, они више него раније, осећају да овогодишња штафета има још дубљи значај. У духу клеветничке кампање против наших народа и његовог руководства, када непријатељи нове Југославије покушавају да ометају напоре милиона радних људи који властитим снагама граде социјалистичку заједницу, — сваки наш грађанин осећа као нарочиту част да учествује у Титовој штафети може манифестовати своју вољу, оданост и љубав према ЦК КПЈ на челу са другом Титом. И баш зато је Титова штафета израз љубави према Титу, празник наших народа, поздрав народа Титу.

ЗА ОМЛАДИНСКУ ПРУГУ
„БАЊА ЛУКА—ДОБОЈ“

БРИГАДА „СЛОБОДАН ПРИНЦИП—СЕЉО“ ПОЗВАЛА НА ТАКМИЧЕЊЕ РАДНЕ БРИГАДЕ СВИХ ФАКУЛТЕТА

(Од дописника са факултета)

Пре десетак дана, у оквиру прославе десетогодишњице Народне револуције, на Природно-математичком факултету формирана је бригада „Слободан Принцип—Сељо“. На бригадном скупу изабран је штаб бригаде на челу са командантом Мехме дом Бећићем, студентом II године географије. За заменика команданта изабран је Александар Лишка, студент I године математике.

У бригаду се пријавило 480 студената, који су расподељени у 4 чете. На акцију ће ићи само они студенти чији успех на претстојећим испитима буде задовољавајући. Међутим, да би овај број не само на Природно-математичком факултету него и на другим факултетима био што већи, чланови радне бригаде „Слободан Принцип—Сељо“ позвали су на такмичење бригаде са свих факултета и то:

1. Која ће бригада постићи већи проценат положених испита у јунском испитном року.

2. која ће бригада повести на акцију највећи проценат досада пријављених бригадиста.

Бригада „Слободан Принцип—Сељо“ отпочела је са такмичењем од 9 маја — дана свога оснивања.

М. Бертолино

Формирају се секције Савеза студената на Природно-математичком факултету

ЛЕПЕ ПЕРСПЕКТИВЕ

Одмах после скупштине пришли смо конкретним мерама за ударање темеља Савеза на нашем факултету. Кроз врло плодне дискусије на састанцима актива година појавило се много предлога, а најједнодушније мишљење било је да у почетку рада не треба по броју организационих форми ићи у ширину. Оне ће се ширити и повећавати кроз сам рад Савеза.

За сада смо решили да образујемо следеће секције:

Прво, друштво за популаризацију природних наука. Оно би имало своје огранке на свакој стручној групи (на пр. за математику, астрономију,

хемију, биологију итд.). Задатак друштва би био да изнајде разне форме за популаризацију наших наука, помагало би народним универзитетима у слању квалитетних предавача, помагало би предузећима, гимназијама, задругама у провинцији и Београду. Објављивало би популарне чланке из природних наука кроз листове и часописе.

Друго, клуб за проучавање војних вештина. Његова делатност би се огледала у проучавању великих би- така и ратова у историји, међународне војне проблематике и модерног наоружања. Конкретно би помагао катедри за предвојничку обуку приказивањем појединих тактичких вежби, војних журнала и другог.

Треће, Културно уметничко друштво имало би широки делокруг рада по секцијама, у којима би се чланови активно бавили упознавањем проблематике оних грана уметности, за које су се определили. Хумористичка дружина би организовала хумористичке вечери и уређивала хумористички лист, обухватајући проблематику факултета. Декоративно-технички клуб би помагао Савезу у пропагандној делатности.

Четврто, Стручни кружоци, којих има до сада предложених око 40, показују велику разноврсност. Верујемо да ће се у њих учланити највећи број студената. Неће се формирати на бази предмета са факултета, већ ће окупљати оне чланове који желе да раде на једној одређеној проблематици своје струке. На пр.: на математици — кружок геометријских конструкција; на физици — за радио-технику, нуклеарну фотографију; на хемији — за дување стакла; на биологији — кружок алголога; на астрономији — кружок за земљино кретање, сунчеве пеге итд. Када се развије рад на овим кружацима, могу се очекивати леги резултати у стручном оспособљавању, па чак и помоћ студената у решавању ових проблема наших научних радника.

У једној врло лепој просторији, која је до сада служила само за играње, сместићемо Друштвени клуб Савеза нашег факултета. Чланови Савеза ће у њему проводити велики део свога слободног времена, пошто ће бити снабдевен разним стручним часописима, дневном штампом, шаховским гарнитуром, а увече би ту одржавали музичке и литерарне вечери, усмене новине итд.

Намеравамо да у заједници са истоименим факултетима у земљи, покренемо лист студената природних наука, у коме би се третирали проблематика са којом се сретамо кроз рад на факултету. Успоставићемо везе са напредним студентима природних наука у свету да би мењали искуства у раду.

Кроз дискусије на активима преовладао је мишљење да дебате клубове не треба убрајати у организације, чије чланство повлачи чланство у Савезу. Сматрамо да би на дебате клубове требало да долазе сви чланови Савеза, без обзира у којој се секцији налазе, које интересује тема на састанку Дебатног клуба. Миленко М. Николић

Долазак француских студената у Југославију и одлазак наших у Француску

Прошле недеље су боравили у Београду претставници Националне уније француских студената: Жан Ложе, потпретседник савеза и Шарл Сежурне из службе за Универзитетски туризам.

После дискусије са претставницима Централног одбора Савеза студената Југославије постигнута је сагласност о размени француских и југословенских студената за време летњег распуста на основи реципроцитета.

Двадесет и шест наших студената, искључиво мушкараца, проведше месец дана у интернационалним радним логорима у Кану, Бордоу или Руану. У месту боравка биће ми обезбеђен бесплатан стан и храна, а по завршетку рада награда у износу 5000 франака. Са овом сумом могли би пре повратка у земљу да проведу пар дана у Паризу.

За узврат исто толика група француских студената проведше на летовању на нашем Приморју 15 дана, са крстарењем обалом од Ријеке до Дубровника и боравком у Дубровнику.

Како ћемо летовати ове године

Као и сваке године, и ове године, студенти Београдског универзитета и великих школа имају широке могућности за одлазак на одмор и летовање. Међутим, летовање студената биће ове године постављено на сасвим другој основи. Претпрошлог и прошлог лета наши студенти становили су у зградама основних и средњих школа, а руководиоци су сами и целокупном организацијом летовања.

Овакав начин организовања летовања дао је и неке лоше резултате, нарочито у односу на честе случајеве расипања финансиских и материјалних средстава изнад дозвољених и потребних граница, и у односу на нечување инвентара, зграда и остале државне имовине.

После проучавања низа могућности, заједнички одбор за летовање Универзитета, Техничке велике школе и Медицинске велике школе прихватио је понуду предузећа „Путник“, да он организује овогодишње летовање студената у својим објектима и у својој режији. Да би се студентима омогућио одмор под повољним финансиским условима, одбор је закључио да, већ раније добијену помоћ из државног буџета од 10.000.000.— динара за те сврхе, користи за уплаћивање разлике од цене коју ће плаћати студенти, до цена које су предвиђене у објектима „Путника“. Тако ће студент за 15 дана летовања уплатити свега 1.000.—, док ће разлику уплатити удружења за економску и здравствену заштиту Универзитета и вели-

ких школа од новца који је горе наведен.

Летовање ће се обавити у четири смене (од 1 јула), по 15 дана. То значи да разлика у трајању летовања, у односу на прошлогодишња износи 5—10 дана мање, с тим што студенти ове године задржавају своје потрошачке и КЕР карте. Упоредујући трајање летовања студената ове године, са оним које држава обезбеђује осталим нашим људима, а које није ништа веће, видимо да се оно углавном поклапа.

У складу са уговорима који су закључени са предузећем „Путник“ у Београду, извршен је распоред летовалишта и места у њима на студенте Универзитета, Техничке велике школе и Медицинске велике школе, по бројном стању истих. Он изгледа овако:

Студенти Универзитета добили су планинска летовалишта у местима Попова Шапка (90 места у једној смени), Крушево (30) и Охрид (110), а морска у местима Шибеник (90) и Мали Лошињ (140).

Студенти Техничке велике школе моћи ће да летују у Перистеру (45) и Галичнику (30) — у планинским местима — и у Сплиту (100) и Сутивану (50) — на мору.

Планинска летовалишта у којима ће моћи да летују студенти Медицинске велике школе су Лазаро Поље (45) и Галичник (30), а морска, Макарска (70) и Прчањ (70). То значи да ће укупно у објектима „Путника“, уз означени попуст моћи да летује укупно 1840 студената

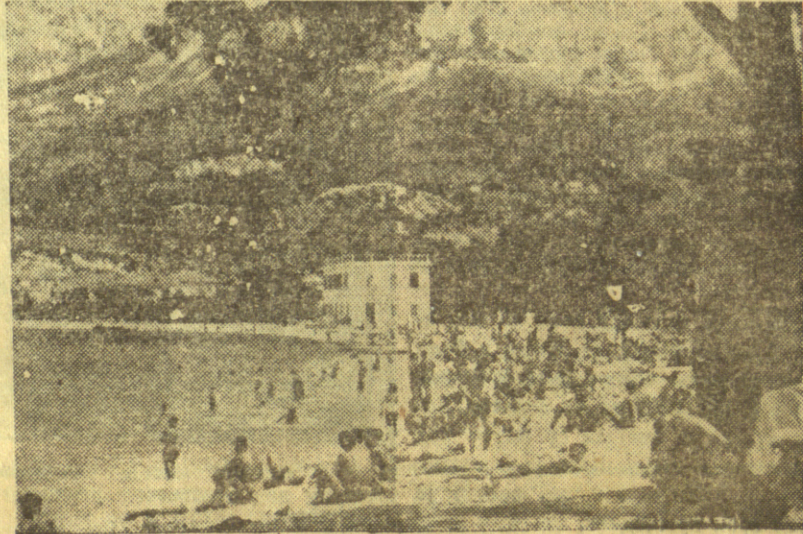
Универзитета, 860 студената Медицинске велике школе и 900 студената Техничке велике школе.

Поред овог, у току лета моћи ће да иде на опоравак још 360 студената у опоравилишта на Златибору и Авали. Слање у та опоравилишта вршиће се по истим принципима као и у току школске године, с том разликом, што ће преглед и давање упута од студентске поликлинике (по њиховом распореду), бити крајем јуна за обе летње смене.

Међутим тиме нису исцрпљене све могућности летовања студената. У току овог лета планинска и гимнастичка друштва многих факултета спремају једномесечна логоровања под шаторима у најлепшим крајевима наше земље (Охрид, Бохиње, Плитвице). Уплата за логоровање биће врло ниска (од 1000—1500 динара), јер ће друштва која организују логоровања, у ту сврху добити (или су већ добила) знатне граничен.

И на крају, сви они студенти који не буду обухваћени ни једном од горњих могућности летовања, моћи ће да летују у свим туристичким објектима „Путника“, под истим условима као и синдикалисти. Наравно, зато што је ова могућност само помоћна, број објавла за путовања са попустом је за ове случајеве оређује.

За све студенте који иду на летовање у објекте обухваћене уговорима са „Путником“, као и за оне који ће логорувати са својим планинарским друштвима и групама,

Мај 1846. Аустроугарска цврсто држи заузете земље Јужних Словена. Сава и Дунав су границе, а преко њих — Београд. Из Земуна многи прелазе реку, долазе у Србију, те нико није ни обраћао већу пажњу на човека средњих година, кратко ошишане браде и сна очарима на носу. Долазећи из Беча хтео је запослење у Србији. Са собом је имао жену, сина, препоруку Вука Караџића и докторску диплому.

Још од матена заволео је биљке, а као лекара више га је занимала флора околних места него пацијенти. Чекајући решење молбе, упознао се са многим људима, створио нова познанства. Једном изађе на Авалу, и са његовог врха први пут угледа Шумадију, Рудник — Србију. Заборавио је позив лекара, биљке су га више привлачиле. У биљкама Србије открио је нови свет — хтео је да га испита. Путовао је, обилазио многе крајеве, изналазио нове биљке, проучавао их и стварао научне радове.

То је било у време зачета науке у Србији. Прва Велика школа прерасла је у Лицеј, а предмети предавани у њему имали су уско поље рада. Тежило се ка нечем вишем. 1853 године на предлог министра просвете кнез Александар Карађорђевић доноси указ о оснивању нове катедре, „Јестивене историје и агрономије“. За овај предмет наставника није било. Лицејски савет казивао седницу, даје свој предлог и нека га прихвати. **Ботаничар, бивши лекар Јосиф Панчић** први је заузео место професора. Почетак је био тежак, средстава за рад врло оскудна, није било кабинета нити научних збирки. Од скромних средстава, улажући свој новац и труд, нови професор је ударао темеље новој науци — биологији. Своје богате збирке биљака, сакупљане годинама ставио је на располагање ђацима. Са њима је одлазио на екскурзије, веровао се по брдима, лутао по њивама и пашињацима, сакупљао ретке примерке. Своју децу, како их је називао, учио је да са биљком поступају као са живим, нежним бићем. Позив лекара сасвим је занемарио, себи је поставио нови циљ: проширити нову науку и до тајчина проучити флору Балканског Полуострва.

Листајући прошлост, знатижељца ће пронаћи у животној архиви овога ботаничара чудну „свитницу“. Иако лекар, његова докторска дисертација није била из области медицине. Носила је назив: *Taxologia botanica*.

Виша настава у Србији поново доживљава промену, од Лицеја постаје Велика школа, а филозофски факултет добија два одсека, историско-филозофски и природно-математички. Једногласном одлуком свих професора бивши лекар постаје старешина природно-математичког одсека.

Катедра биологије је јачала, бујала, као и биљке толико блиске већ седоме научнику. Његов први научни рад био је из области зоологије: о рибама. У њему се јавила нова жеља, нов циљ, да Великој школи створи Ботаничку башту. Студентима, државницима, људима, свима је говорио: „Ботаничка башта има према захтевима данашњег времена две задаће да изврши: с једне стране, да на маломе простору састави флору оне земље, чија се омладина има ту ботаници да учи, а с друге стране, да прибере све егзотичне биљке које су потребне, да у башти буде углавном претстављена вегетација целог света...“

Гвоздена воља и истрајност већ старог Панчића, победили су. Прва ботаничка башта заузимала је простор у једном делу Школе. Касније, преносом Лицеја у Капетан Мишину зграду, морала се и она селити, али не у здање, већ у приватан стан њеног оснивача. После бомбардовања Београда 1862 Турци одлазе из Србије, остављајући на Дорћолу пусто земљиште на коме су догле становали. Место идеално за Ботаничку врт. Требало га је добити. Преписке, говори, састанци са надлежнима донели су успех. Башта је добила земљиште крај Дунава, а први њен управник, са 1400 талира годишњег буџета, постао је њен оснивач...

Научник, сада већ потпуно сед, али увек неуморан, са лупом и биљкама у руци, четири пута је бирао за ректора. Није волео почаст, нове дужности ометале су његов рад на научном пољу. Када је основана Српска Академија наука, постао је њен први председник.

Старост је наилазила, научник је већ имао 71 годину. Болестан од ишijasа, морао је најзад да напусти Белику школу. Дознавши за то ученици Школе су приредили бакваду испред његовог стана. Поздрављали су свога професора и било им је жао да се растану од њега. Изашао је на прозор и са сузама у очима праштао се од своје деце, својих ученика. Дрхтавим старачким гласом говорио им је: „...Десет година човечијих да живим, не бих могао потпуно обрадити ону биљчицу коју сам почео да обрађујем, биљчицу која се зове ботаника. На вама, млада браћо, остаје да следујући моје примеру ту биљчицу, а нарочито њене гране обрађујете. А изаше ме средине не може нико отргнути сем кобне смрти. На вама је да гродужите мој започети рад и да га делом довршите. У аманет вам остављам троје: флору Србије и српских земаља, Ботанички кабинет Велике школе, и великошколску Ботаничку башту...“ Сто двадесет запалених бакли се зањихало, међу омладином се пронео поклици: „Живео нам учитељу, живео...“

1888 године у 4.30 часова изјутра у 74 години живота умро је оснивач модерне биолошке науке у Србији, Јосиф Панчић.

Биљке су биле и остале његов свет. З. Д.

Писмо редакцији поводом чланка о Општој студентској мензи

КАКО САМ УПАО У »ПОКРЕТАЧЕ НЕРЕДА«

У чланку „Покретачи нереда“, на своје највеће изненађење запазио сам и своје име. Писац чланка, који се, узгред буди речено није потписао, наводи између осталог, да се код управника Опште студентске мензе налази одузета моја претплата на књижицу. Иза тога наводи како ја и мени слични грабимо порције јела, салате, парчади хлеба и где што стигнемо. Другим речима тврди да сам ја допов. На крају пасуса, у коме говори о мени и мени сличним студентима, закључује да заслужујемо презрење „као они што просе пакете из иностранства.“

Што се тиче лично мене, желео бих да кажем следеће:

Око 20 марта добио сам пакет од куће из Новог Сада и пошто сам имао шта да једем, дао сам књижицу Турђи Драгојеву, службенику с којим станујем. Он је ручао на моју књижицу, но пошто је био гладан, покушао је да још једанпут руча на исту књижицу, али су га ухватили и одузели му је. Сутрадан сам отишао код управника да му објасним о чему се ради и да ми врати књижицу. Међутим, са управником се није могло много говорити. Рекао је да зна да ја нисам фалсификовао, али да књижица гласи на моје име и да ја за њу одговорам. На тај начин она је остала код управника.

Ово је истина. Као што се види, она се не слаже са наводима писца чланка „Покретачи нереда“. Ја лично сложиво бих се, да сам извршио превару, да ме се јавно нападне. Међутим, овако сматрам да је то било сасвим неправилно. Када сам питао управника мензе, ко је писцу

чланка дао овако криве податке о мени, он ми је одговорио, да је то био секретар. Када сам питао секретара, овај је изјавио да му је те податке дао управник и додао да он, коначно, неће о томе ни да разговара. Ово избегавање одговорности за клеветање најбоље говори колико је истинито оно што је о мени написано.

Посебно питање је како је писач чланка могао да овако нетачне податке објави, ни не проверивши их пре тога.

Софроније Буила
студент Грађевинског
факултета

Курс јахања студената агрономије

(Од дописника са факултета)

У оквиру ванармиског војног васпитања на Пољопривредном факултету формиран је и ради курс јахања. Поред тога што има за циљ о-обучавање људи разним војним вежбама на коњу, курс има и посебан значај за студенте овог факултета.

Пошто на пољопривредним факултетским добрима нема коња за јахање, организатори курса су се обратили гурди код Коњичке школе, чије је руководство одмах изашло студентима у сусрет. Захваљујући предусредљивости и помоћи поручника Д. Карана, нашег познатог јахача, студенти ће на претстојећим тренинзима убрзо добити потребну основу за јахање.

М. Пенчић

БЕЗ СРЕДЊЕ ШКОЛЕ-МЕЂУ НАЈБОЉИМА

Павле Попин није имао ни 17 година када су му у управи његовог предузећа „Металног комбината ИНО Земуна“ саопштили да је постао партивођа (бригадир) у радионици. Две године је тек прошло од ступања на занат, а данас — руководиоца. Упознао је квалификације радника, студирао могућности машина. Млад, жељан знања и нових постигнућа, маштао је о школи...

— У Земуну је основана школа за опште образовање радника — про-

Павле Попин

нела се вест. Павле Попин није се много премишљао. И поред само два разреда гимназије (и презаузетости у фабрици), уписао се. Напустио је нове потешкоће, нови напори. Још у јутарњим часовима одлазио на рад, затим краткотрајно поподневно учење које прекидају часови у школи — свако вече од 18 до 22 часа. А у предузећу радило се и прековремено, па је често из школе требало ићи у фабрику на рад. Он је међутим савладао све те препреке и после годину и по дана, захваљујући сведошћу одличног јака, уписао се на Машински факултет.

У почетку било је тешко; неразумљива предавања, неприступачне вежбе, рука тешка и ненавник на цртање.

— У то време кривом сам учио средњошколску аналитику, да ми се друго ни не би смејали —, каже он искрено. Празнине из средње школе нису мале. Требало је много наоднажити, а што је најважније, навикнути се на интелектуални рад.

Успео је. 8 из математике и статике, ликвидирана прва година у септембру, резултат је свих напора. И док се већина студената са средњом школом вратила на другу годину, овај истрајни младић завршио је и другу годину студија са средњом оценом преко 8. Сада је лакше, празнине су попуњене, а предмети приступачнији. Упознати сваку грану технике у целини, а тада отићи на онај сектор машинства који буде побудио највише интересовања. Нећемо дуго чекати, а двале-сетогодишњи Павле Попин, обогаћен теоријом и праксом, ступиће у производњу као наш најмлађи машински инжењер. J. T.

КУЛА ЧЕНГИЋА

Ових дана на многим местима одржавају се предавања посвећена Пелићу непријатељској офанзиве. Освежавају се успомене ученика из дана борби, маршева, жеби. Један од ученика у офанзиви је и Алија Алајбеговић, студент Грађевинског факултета. Он је прошао кроз офанзиву са Шестом источно-босанском бригадом. Ево две његове успомене из тих дана.

Први прелаз Сутјеске

Шеста босанска заузела је положај према Сутјесци. Са њима су биле Прва и Друга пролетерска. Задатак је био одавде са Вучева прећи Сутјеску. Припремали су се.

Једног јутра акција је почела. Магла је густо прекривала земљу. Бригаде су се кретале у два правца. Алијин батаљон се спуштао низ точило за балване, па према селу на Сутјесци. Село је било пусто. Неколико покљаних Срба било је насланило пред улазом. Окренули су поред сеоске цамије и упутили се према Сутјесци. За то време неки батаљони већ су прешли Сутјеску.

Изненада се магла дигла. Пред њима се створила немачка комора. Напали су је и само неколико Немаца са зачеља успело је да побегне. У том су их приметили Немци са брда и почели тући свим мо-

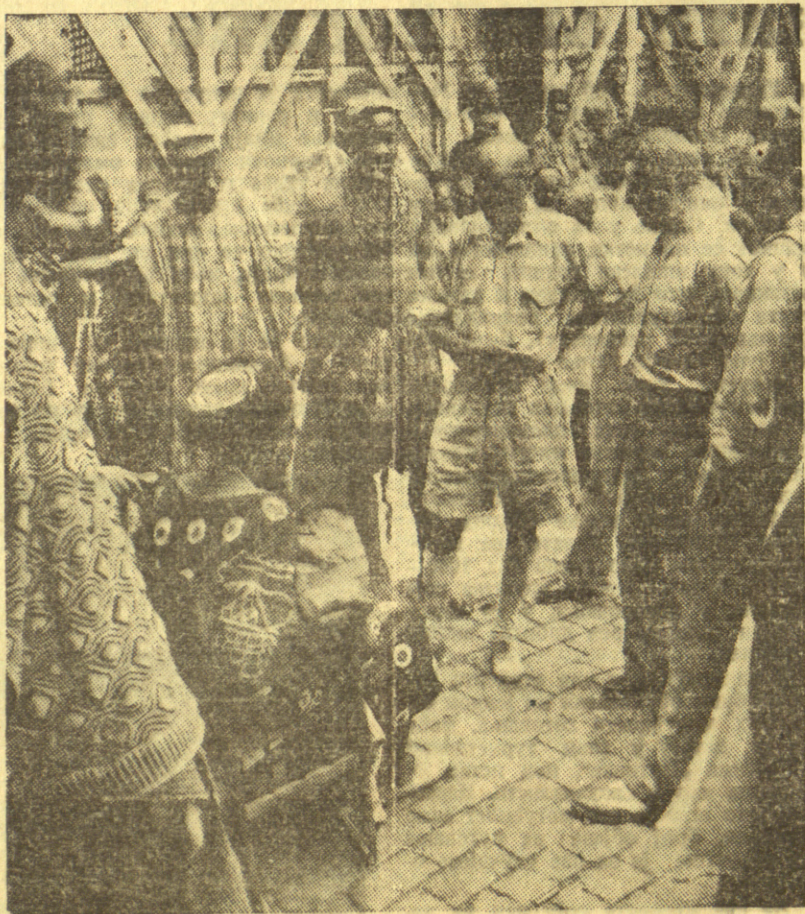
гућим оруђима. Борба се водила неколико сати. На митраљезу Алијиног вода три човека су се изменила. Први је погинуо када се пребацивао преко једног путања. Други је рањен. Трећи се касније удавио у брзој Сутјесци.

Цврсто су држали прелаз преко Сутјеске, али су приметили да им се Немци подвлаче. И то су долазили баш оном страном куда је побегло зачеље коморе. Морали су натраг преко Сутјеске.

Пролетери

Са Вучева наново су јуришали. Правац Зеленгора. Напред су ишле Прва и Друга пролетерска бригада. Алија је носио завијену руку. Био је рањен на Вучеву.

Ови дани су били најгори дани глдовања и оскудице. Најтеже је било без воде. Сунце је жегло све.

Чланови мисије Организације Уједињених нација на путу по Камеруну под британском управом посећују поглавину једног племена у Бикину

КОЛОНИЈАЛНО ПИТАЊЕ и Организација Уједињених нација

(Наставак из прошлог броја)

САД настоје да поруше колонијалне империје које су вештачким мерама (преференцијалним царинама и другим протекционистичким мерама) покушале да претворе колоније у своја довишта и спроводе свуда политику „отворених врата“. Њихов растући утицај у колонијама може се видети по невероватно нагом напрсту спољне трговине између САД и тих територија.

Од 1938 године до 1947 године је извоз САД на Блиски Исток, Индију и Африку порастао за седам пута, а на Далеки Исток за четири пута. САД напуштају традиционални метод финансирања, тј. улагање привредних капитала у трговину и жељезнице и евентуално у основну екстрактивну и прерађивачку индустрију тих подручја, већ примењују систем директног државног финансирања односно систем државних „зајмова“. То су зајмови који не подижу само трговину и жељезнице, већ који помажу и развитак целокупне индустрије. Тиме се колоније економски брже развијају док их САД везује за себе.

С друге стране, имамо земље које немају управу ни над којом колонијом или територијом под старатељством, али га група, логично,

није компактна и могла би се дели-ти на следећи начин:

Већина латинских земаља и Филипини, нарочито Гватемала, Куба, Мексико, Аргентина и Бразилија устају енергично против колонијализма и колонијалног система. Те земље увек помињу своју болну прошлост, када су биле под колонијалним системом Шпаније. Њихови иступи су оштри и директно упорни против страних административних сила.

Индија, Индонезија, Пакистан, Сауди Арабија и Египат, имају сличан став као поменуте латинске земље.

Трећа група земаља, као Данска, Чиле и Доминиканска република воде помірљиву политику. Начелно али само декларативно, устају против колонијализма, али поштују административне силе, које наводно чине огромне напоре за развој самоуправних народа. Ове делегације не критикују административне силе, већ мање више подржавају њихове тезе.

Најзад, имамо неколико земаља које су скоро увек потпуно пасивне и скоро незаинтересоване, као Јемен, Авганистан и Либија. Друге пак (Исланд) скоро никад ни не долазе на седнице, тако да је место празно.

СЛОБОДАН ПРЕВОД ИЛИ ЈОШ СЛОБОДНИЈЕ ДОТЕРИВАЊЕ

У последњем — трећем броју „Студентског књижевног листа“ објављена је и песма Драгана Глигорјевића, под насловом „Не сећај се“.

Песма је толико преправљана да је сигурно ни аутор не би познао да није потписана. У чему је ствар? Уредници су без знања аутора дотеривали и скраћивали песму и ево како то изгледа. Код Глигорјевића је прва строфа гласила:

И знај да крај тебе када ћутах сетан
Струјаху у мени пољубаца кише!
— Хтео сам, макар за тренутак оретан
да живом твојим и мој живот дише.

А у листу овако:

Знај и крај тебе када ћутах сетан
власиле су ноћи пољубаца кише,
Хтео сам, макар за тренутак оретан
да све у мени само тобом дише.

Но то није све. Можда је ова строфа оваква и боља, али у сваком случају стих „Струјаху у мени пољубаца кише“ лепши је и јаснији од стиха „власиле су ноћи пољубаца кише“.

Пођимо даље. Друга строфа у којој Глигорјевић каже:

Опростити сада, Пољупце сам крао.
И кад су ти србцу шапутале усне,
да волим, волим ја сам само знао
и кад је сунце, и кад тама гуње.

Избачена је сасвим. Како ћемо то објаснити сем ако није услед „недостатка“ простора у листу?!

Наставак је право ратиште и то пет минута после битке, тако је све

исплетурано и разбацано, усталом или ћемо редом.

Код Глигорјевића стоји:

И кад Београдом живот забубори
и кад се очи радошћу оросе
кад стигну твоји празни одговори...

Слабо! — вероватно су помислили уредници (или уредник) и измајсторисали овако:

Сад над Београдом други вал жубори...
Кад очи сетом свитања оросе,
кад стигну твоји празни одговори,
где си — немирно срце питало се?

Врло лепо, додај је цео стих (кад се песник није могао сам да сети) живот је претворен у вал (који над Београдом жубори?!); очи које су се оросиле сетом (вероватно због ових „дотеривања“): усталом радост и сета су два сасвим „слична“ осећања. Да би ствар била сасвим јасна наведићу песму до краја. У наставку Глигорјевић је написао:

Не сећај се ничег. Не мисли на мене,
А кад једном буде Велица надолла,
ноћи кроз свеће, пролетје кише,
у реку баца стихове и писма,
јер Драган можда некој другој пише,
драже га туђе коврцаве косе,
а очију твојих не сећа се више!..

У листу је отштампано:

Не сећај се ничег. Дан спомене брише.
А кад буде наша Велица надолла,
повеси нама кроз пролетје кише,
у реку баца све неке вали ноге!

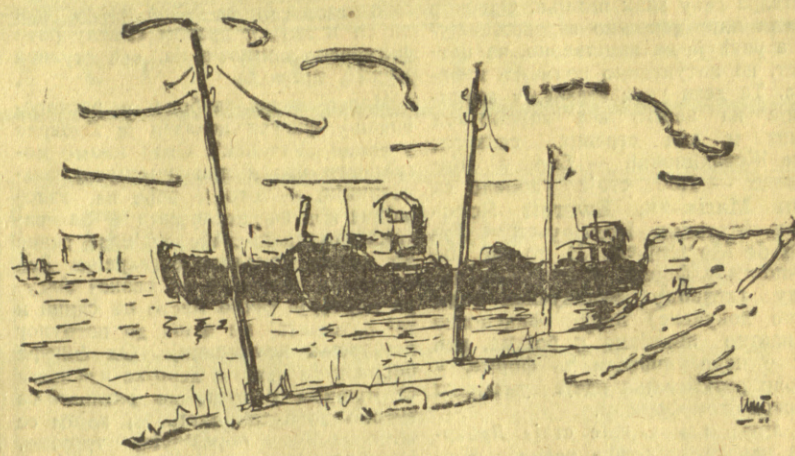
Твој драган можда некој другој пише,
драже га туђе коврцаве косе,
а очију твојих не сећа се више...

То је крај. Да се разумемо. Не ради се овде о томе да ли је песма овако како је отштампана боља или гора од оригинала, да ли јој је промењен смисао итд. (о томе се тек може дискутовати), него се ради о неодговорном и недругарском преправљању без знања аутора — у крајњој линији о повреди ауторског права. Зар није било боље и поштеније да се песма, ако није ваљала, уопште није штампала. Јер овако песма личи на слободан превод, а и незгодно је потписивати аутора после оволиких преправки.

У „Студентском књижевном листу“ редовно се појављују слике без имена аутора испод којих пише „Из албума клуба“; можда би и овој песми одговарао тај потпис.

Драган Никитовић

Албума младих УМЕТНИКА

Томислав Шебековић: — цртеж

КУЛТУРНИ ЛЕКСИКОН

ЉУДСКА ФИГУРА КАО КОНСТРУКТИВНИ И ДЕКОРАТИВНИ ЕЛЕМЕНТ У АРХИТЕКТУРИ

Сразмере људског тела су се још у најраније доба људског стваралаштва користиле као конструктивни елемент у архитектури. Човек је вероватно најпре несвесно тежио ка складу облика дошао до тога закона. Он ће се провлачити кроз читаво његово грађитељско стваралаштво, а касније ће га јасније констатовати и научно образложити многи, међу којима је био први римски историчар уметности Витрувије.

Склад у односима на људској фигури има однос златног пресека, који се јавља свугде у природи где се човек најмање нада да ће га наћи. И до данас задржане мере стопе и палца, које представљају мере људског тела, наћи ћемо у грчкој класичној архитектури (у односу основе према висини стуба, дужи-

не грађевине према ширини), касније у архитектури средњег века, те данас у модерној, у нешто измењеној форми.

У савременој архитектури, користећи се искуствима и научним истраживањима, људска фигура постаје најважнији конструктивни елемент. Савремени француски архитект Ле Корбусије (Ј. Корбизје), идући доследно, узима за јединицу мерења 1,85 што представља висину човека.

Скулптура људског тела користила се и као конструктивни и као декоративни архитектонски елемент. У античкој архитектури су најпопуларније каријатиде са Ерехтејона, које ће се у разним облицима јављати у каснијим архитектонским словима од ренесансе на овамо. У бароку грађитељству тај принцип је дошао до врхунца. На китњастим екстеријерима и ентеријерима зграда јавља се скулптура људског тела као конструктивни пиластар на фасади, или снажна мушка тела држе на плетима строп.

Но овде није битна конструктивна намена ових људских фигура. Стубови су попримили овај облик ради чистог ефекта.

Као декорација архитектуре људска фигура се јавља још из најранијих времена у виду скулптуралног и сликарског декора. Да не идемо даље: код Египћана то је ефектно постављена скулптура божанства у храму, то су месопотамски рељефи ратника на фризовима итд. у грчкој архитектури, сем споменутих каријатиде, у тимпанонима се јављају сцене из борби и свечаности са ликовима богова, ратника и народа. Грци класичног периода су умели најсрећније да поставе људ-

ску фигуру као декорацију, да не делује ни сувише наметљиво, да не скреће пажњу са грађевине — ни толико дискретно да се не запажа лепота ове декорације.

После овога периода хришћанском догмом забрањује се представљање људског тела, те настаје кратак прекид. Човек се јавља као декор на црквеним грађевинама тек око X века на фронтонима и фасадама. У тотини XIV века употреба људске фигуре прелази сваку меру доброг укуса. Само да се наведе један детаљ: у архиволти једног портала на катедралу у Ремсу резано је преко седамдесет малих људских фигура и скулптурални украс, чији је главни елемент човек, претворно се у чипку од камена.

Ренесанса се обраћа искуству античких предака и користећи њихова искуства са укусом поставља фигуру на архитектуру. Но већ машта Микеланђела поставља основе бароку радећи на сликарској декорацији Сикстинске капеле. Многа снажна људска тела чине утисак читаве унутрашњости капеле тешким. Барок са својим скулптуралним украсом, представља дегенерисан укус, са жељом да збуни посматрача мноштвом патетично обрађених фигура на фасадама и унутрашњости зграда.

Неокласицизам иде методом антике са хладном академичношћу свога доба.

У савременој архитектури највише се користе глатки, складни облици са нешто рељефа, или сасвим без спољашње декорације. Људска фигура као декоративни елемент скоро се губи и није органски везана за њу, а понегде делује и депласирано — као на неким модерним палатама овде у Београду. — Што се више људска фигура користи у конструкцији, мање има примена као декоративни елемент.

В. Б.

Рад Клуба књижевних почетника у Земуну

Новембра месеца прошле године спајањем средњошколских литерарних секција и секције пољопривредно-шумарског факултета формиран је Клуб књижевних почетника „Браћа Абафи“ у Земуну. За кратко време постојања он је већ постигао низ значајних успеха, који су дошли заједничким залагањем свих чланова.

Сваке недеље одржавају се састанци на којима по неколико чланова читају своје радове о којима се касније кроз дискусију доноси оцена. Оне су често пута садржајне и доносе доста користи како ауторима тако и осталим члановима. Карактеристично је, да је на скоро свим састанцима читана поезија или су расправљани проблеми из теорије књижевности и филма, док уметничких прозних радова није било. Озбиљан проблем, који забрињава и управу Клуба и остале чланове, којих има тридесет, је да се до данас није још нико појавио са прозом. Но то је донекле и општа карактеристика данашњег стања међу скоро свим књижевним почетницима не само у Земуну већ и у другим местима. Овим питањем би сама управа требало да се мало више интересује, да пронађе и окупи људе који пишу прозу.

За непуних шест месеци постојања Клуб је постигао низ значајних успеха. Одржано је преко петнаест

јавних иступа по школама, фабрикама и за омладину града. Од тога шест књижевних вечери, на којима су читани оригинални радови, а осталих девет биле су посвећене годишњицама значајних људи из наше и стране књижевности, или из области филма и позоришта.

Пре кратког времена на иницијативу чланства, а потпомогнути од стране Градског комитета Народне омладине, покренути су лист „Наш одјек“, који првенствено третира књижевне проблеме. Велика чланова Клуба су сарадници и чланови редакције листа. Несумњиво је да ће ово допринети још бољем раду чланова Клуба, јер ће бити у могућности да изнесе своја мишљења и штампају своје радове. Но баш то им намеће и веће задатке и више одговорности. Требало би да посвете мало више пажње квалитету листа и радовима које објављују у њему. (У овом информативном чланку немогуће је дати приказ листа јер то не дозвољава простор).

Треба напоменути да Клуб наилази на довољну подршку Градског комитета Народне омладине, који му је обезбедио просторије и пружа велику помоћ у раду.

Верујемо да ће се у току даљег рада отклонити сви недостаци који су често пута нужни, а Књижевни Клуб земунских почетника постићи још боље резултате.

С. Ђ.

ТРЕБА ПОВИ

Често је човек на живот љут
што не зна све,
на треба поћи по неки пут
ма било где.

Јер можда ће у некој трави,
на који често роса пада,
сознати исто као на јави
тежину свога јада.

И провешће дан у смијеху,
без брига и зала,
Видиће себе у грлезу
ко испред огледала.

Зато треба поћи неки пут
ма било где,
на живот никад не бити љут
што не знаш све.

Свето ЂОНОВИЋ

Најзад, неколико речи о нашем ставу. Нарочито од прекида са коминформом наш став је врло реалистичан и најконструктивнији. Наиме, спесни смо да Организација Уједињених нација не може да постигне крајњи циљ, а то је коначно ослободити све несамоуправне територије од колонијалног „ропства“ (ропства под знаком навода — објаснићу зашто у току даљег излагања). Оно што Организација Уједињених нација може и треба да учини, то је да што више допринесе бржем развоју тих територија ка њиховој независности и аутономији. Друго се не може очекивати од Уједињених нација и сву нашу делатност треба да развијемо полазећи са те тачке гледишта, јер захтеви од Организације Уједињених нација да спроводе социјалистичку револуцију у Африци или на неким острвима било би не само неолоично и бесмислено, већ и глупо, а ипак има делегација које тако поступају, то су делегације советског блока које, држећи се таквог става, нису никад могле да изиђу са конструктивним предлозима.

Наша делегација не негира слепо оно што су колонијалне силе позитивно урадиле и постигле у колонијама. Искусство је показало да су административне силе у многим случајевима допринеле развоју појединих територија и тиме индиректно допринеле оспособљавању месног становништва за самоуправу. На пример: у Сирији (бивша мандатна територија под француском управом — данас слободна земља, чланица ОУН) је сва земља електрифи-

цирана, изграђен је солидан систем друмова и путева; у Тоголанд-у организована су болнице, тако да на 1.400 становника долази један болнички кревет — ради упоређења: у ФНРЈ, на 1600 становника долази један болнички кревет; у Нигерији и у територији северне Африке изграђује се индустрија. Најмодерније фабрике за прераду фибра се налазе у централној Африци тзв. Црној Африци, итд.

Да ли можемо, према томе, негирати све ово, ако непристрасно анализирамо постојеће стање? Јасно је да не можемо. Разумљиво је да су административне силе све то предале и подигле не имајући у очима искључиво интересе месног становништва, већ ради њихових сопствених интереса, ради искоришћавања постојећих богатстава. Али, да ли све то што је подигнуто и све што ће се подићи, да ли друмови, канали, фабрике, зграде, болнице, школе, искуство у раду, стечено знање радника, сума, итд., да ли све то остаје колонијалним силама или ће све то наследити урођеници једанпут кад се буду оспособили за самоуправу?

Даље, често се по советским часописима, у советској штампи и у советској литератури сретне парола „Африка се буди“. Сматрам да је та парола у суштини демагошка и као таква празна и нетачна. Док су народи у Западној и Северној Африци развијени, док код њих постоји национална свест, док су развијени национално-ослободилачки покрети (Нигерија, Мадагаскар, Златна Обала, Тунис, Мароко, Ал-

жир итд.), док имају елиту интелектуалаца и стручњака, док се користе извесним демократским тековинама модерног и цивилизованог државног уређења, докле, у Централној, Источној и Јужној Африци — изузимајући Јужноафричку Унију, која претставља посебан болан случај — имамо народа и племена који живе скоро животињским животом, код којих не постоји ни политичка и најмања национална свест народа и племена која пружају отпор сваком покушају да се спровде објективно напредне мере (на пример: отпор појединих племена против спровођења изборног система и њихова борба за задржавање старог племског поретка; отпор месног становништва против мере за описмењавање; отпор месног становништва против одашљивања деце, нарочито женске, у школу, против организовања нилотних радионица и фабрика, одбијање да станују у здравим и модерним кућама, већ жеља да и даље живе по њиховим пећинама и прљавим колибама, племена код којих административне власти не могу знати затворе, јер затворити овакве урођенике у затворе, не би значило казнити их, већ дигати им стандард живота, итд. итд.).

Кад постоји овакав различити степен развитка, да ли се може говорити и уопштити да се „Африка буди“, да ли је правилно не правити разлику међу појединим територијама, да ли би правилно било захтевати да сви народи Африке добију одмах њихову независност и аутономију? Кад би заостали народи Африке, нарочито Источне и Централне

Африке, добили независност и аутономију, они би неизбежно пали под шаку неке империјалистичке силе; експлоатација би била иста, ако не и гора; једина разлика би била у томе што међународна заједница не би више имала права да се меша и да интервенише против лоших поступака административне силе која би их зграбила; Организација Уједињених нација не би могла више да контролише „нову управу“ над тим територијама и не би могла да натера и присили административне силе да се више старају о интересима народа.

У вези са тиме, поставља се једно питање, отворено питање, на које нећу дати одговор, већ које треба теоретски, научно и непристрасно дискутовати, наиме: да ли је управа административних сила у колонијама као таква негативна или колонијална управа уз контролу Уједињених нација тј. уз контролу међународне заједнице, има своје добре стране које треба да признајемо? — Илем још даље и питам: Није ли можда боље за несамоуправне територије, нарочито за заосталије, да проведу извесан период под управом неке богате административне силе? Ово је само питање за дискусију, а никаква тврдња.

(Саржетак у другом броју)

Сторит

ПОСЛЕ ДЕРБИ СУСРЕТА У ГРУПИ „ДУНАВ“

ПРОИГРАНА ПОБЕДА

„ТЕХНИЧАР“ — „МЛАДИ ПРОЛЕТЕР“ 1:1 (0:1)

— Сам ћу постићи шест голова, говори је центар-фор „Млади пролетер“ пре утакмице. Није постигао ниједан, јер га је изврсно центар-хаф Кацунковић онемогућио. Био је стуб одбране, најбољи играч у тиму а можда и на терену. Са беновима претстављао је најбољи део тима.

Оптар старт, игра низ ветар донели су извесну предност „Пролетеру“ у првом полувремену. Пада су у 20 м. преко десног врла постигли гофство. И „Техничар“ је имао у првом делу неколико шанси, али лошта је била крај и преко гола. Нефикасна чвалања није користила да ни једну.

У другом полувремену преокрет. „Техничар“ се паравито подрадио, навала игра комбинаторије и брже. У 10 м. на центар шут Василеа, Мариновић утисава, смирује лопту и врло пресечно пласира у угао. Било је то изједначавање. Од тада студенти су надмоћни, али навала...

У којој је сада најбољи Мариновић. Он „вуче“ навалу, али само до ванредног простора. Недостигао је само — шут. Резултат је остао нерешен. Бодови подељени. На табели и даље води „Млади пролетер“ са два бода предности испред „Техничара“.

Тим студената је играо у саставу: Поповић — Кандић, Хаџахметовић — Пајтески П, Кацунковић, Најтески Г — Абиџковић, Мариновић, Маричић, Качунковић, Василеа.

СЛИКАР ГОРШТАКА И КРША

Не треба тајити: ratio критичара пред многим Лубардиним делом претвара се у знак питања. Одговор никада није довољно задовољавајући, а упућује на надстварно, на потсвест, на интуитивно поимање виђења. Та дела увек изазивају асоцијације на нешто већ виђено код наших и код страних сликара: Ване Живадиновић — Бор и Живановић — Ноје стоје упоредо са John Marin-ом, Ewerett Spruce-ом, Marsden Hartley-ем и Joseph de Martini-ем. И то не по сличности у форми, у спољњем изгледу гледаоцу недокучиве (или тешко докучене) идеје фиксирани на платно линијама и бојама, већ баш у недокучивости те форме, у немоћној разумевачкој идеји уметника изражене том формом.

С друге пак стране стоје Лубардина платна, најчешће великог формата, много ближа и најпросечнијем гледаоцу, разумљивија, јаснија, са колоплетом патетичних или достојанствено монументалних људских фигура у акцији.

Све то у први мах намеће мисао о постојању двеју личности, два схватања, код једне особе, мисао која удубљивањем у Лубардино дело у целини нестаје; посматрач неодложно стиче закључак да је сваки од радова само компонента једног јединственог дела. Остаје као тема за размишљање — да ли Лубарда ствара нешто ново у нашој уметности и колико су те новости (уколико их даје) конструктивне, те могу да буду полазна база млађим сликарима у стварању њихове сопствене естетике; једном речју, шта значи појава једног оваквог сликара данас за нас?

Асоцијација на наше сликаре који су једно време припадали групи надреалиста, као и на неке савремене америчке сликаре, сасвим случајно овде споменуте само је површно упоређење. Мо, иако површно, неминовно, после Лубардине изјаве о једној од његових слика — о оној коју је оставио без имена. Опис слике тешко се може дати речима: на црвеној позадини безоблична томила, из које се тек назире нешто налик на чељуст и змијску главу. Лубарда каже да је тиме желео да „конкретно као појаву“ претстави „једну људску мисао, једну људску тежњу“, „ма како она била апстрактна“. Нека гледалац сам закључи шта слика претставља — каже он. Лубарда, другим речима, захтева од гледаоца да потсвесним путем дође до сазнања и схватања те слике. Кад се узме у обзир да Лубарда ту слику сматра за дело „где се највише испољио као уметник“ асоцијације на надреализам су, ма колико површне, неминовне.

Такво посматрање те слике и оцењивање Лубардиног дела, кроз ту слику било би и површно и пристрашно. Она није, ма какво било Лубардино мишљење о томе, ни нов прилог нашем сликарству, ни најкарактеристичније дело за Лубарду. Много су значајније за њега, а и за нашу уметност, његове фигуралне композиције. У њима је дошла до пуног израза Лубардина моћ асимилације позитивних тековина сликарства прошлих епоха са савременим постигнућима сликарства. У тој асимилацији Лубарда је толико успео, да је не само избегао да падне у било какво опонашање ма кога, у било какво епигонство или еклектицизам, већ је створио нешто потпуно ново, досада код нас невиђено, што га уздиже међу наше најбоље савремене сликаре, и што ће, ван сумње, бити значајна страница у историји наше уметности.

Међу изложеним скицама и студијама за композицију, као и довршеним делима, најзначајније су „Мотив са Приморја“, „Устанак“ и „Битка на Вучијем Долу“. Оне, нарочито друге две, показују изванредан смисао Лубарде за распоређивање људских фигура на платну великог формата. Тешко је рећи на којој се од њих Лубарда више испољио као зналац сликарског заната; пре би се могло говорити о томе на којој је од њих он свој скоро необуздани темперамент више успео да дисциплинује. — На првој, ван сумње. По две жене у две групе, невезане међусобно никаквом акцијом, као да су ухваћене у тренутку када се томе нису ни надале, те остају заинтересоване једино темом свога разговора. Диференцијација и карактеризација не приметљиво је остварена, те лично сти делују потпуно природно. Девочица у десном крају слике, као и мушкарац у другом плану, преокупирани само својим радом, такође

остају потпуно индиферентни према околини. Све је на слици толико смирено, да би се скоро могло рећи да то и није у правом смислу речи фигурална композиција, већ скупина људи у природи.

Много више слободу у распоређивању фигура показао је Лубарда у слици „Устанак“. Овде имамо могућности као и при поменутој композицији, — што је ређе на изложбама код нас после рата — да практично постанак слике од прве скице до њеног коначног остварења. Већ на малом формату он свакој фигури одређује тачно место на слици и тај размештај не мења до потпуног остварења композиције. Од фигуре борца који лежи и девојке иза њега са пушком у руци, до ратника са високо дигнутом заставом којом се композиција, образујући троугао, завршава, све указује на веома рационалан поступак, који сликара руководи у раду. Ни једна од фигура, иако у пуној акцији, не остаје ни неситурно постављена, нити је њено присуство немотивисано. Узбудљивост акције захтевала је до патетичности потенциране драматичности израза неких ликова. Но док на овој слици живост фигура у покрету не прелази границе реалне могућ-

Долу“, Лубарда је изложио и једну варијанту те слике (на изложби под бројем 10). На овој варијанти потпуно је занемарена свака егзактност спољног изгледа претставе. Ту је Лубарда ишао само за претстављањем сукоба маса које, у духовитој колористичкој комбинацији, задиру једна у другу и испреплићу се. Да није друге варијанте великог формата, посматрач би се веома тешко могао снаћи пред овим делом — само онај са најживљом фантазијом могао би да види људе у акцији.

Све то говори у прилог недавно изнетој постави једног критичара, да наше савремено сликарство мора ићи за претстављањем реално постојећег у природи и да свако отступање од тог принципа води ка негативнијој хуманистичности уметности. Као што низ правих и кривих линија на папиру још не претставља цртеж, или низ звукова не чини музику, исто тако ни боје, ма како складно биле постављене једна уз другу и ма колико остављале пријатан утисак, још не чине слику. Потребно је још да те боје буду део нечега што је требало обожити, да оне буду одраз нечега постојећег, а не само једна виртуозна колористичка комбинација.

Мотив из Приморја

ности таквог распоређивања фигура и у стварности, те свакако због тога слика и има донекле театрално-ексклавативан карактер, слика „Битка на Вучијем Долу“ прелази границе репродукована реално виђеног, и показује до које мере овај темпераментни сликар пушта на вољу својој фантазији.

Из борбеног окршаја, који се сигурно дешава на већем простору, Лубарда узима један детаљ и смешта га у простор од неколико десетина квадратних метара. На том малом простору борба је добила свој пуни замах: то је непосредни контакт зараћених, кад судбину битке решава само храброст ратника. У том фрагменту простора тела живих бораца измешана су са погинулима и не остављају скоро ни један део платна празан. Сва су у патетичном замаху са веома драматичним изразима лица и живим покретима. Слика доминира црногорски ратник из првог плана, пун одважности, са до грча потенцираним енергичним изразом лица.

Слика је, очигледно, до те мере био преокупираним проблемом компоновања маса, те је, упуштајући се у веома смела краћења, запоставио и коректан цртеж и анатомско егзактност изгледа људи. Ненормалан однос величина нпр. шаке и руке, или долактице и надлактице, или ноге и тела, понавља се на скоро свакој фигури. То оку навикнутом на у природи постојеће егзактности, даје утисак извесне рогобатности.

Али ова слика, у поређењу са првим двома, нарочито са „Мотивом из Приморја“, намеће још једно питање актуелно и за наше и за светско савремено сликарство: до које мере слика мора да буде одраз реално постојећег и виђеног у природи? Прва од ових слика то јесте, — то је претстава сцене која се скоро свакодневно може видети. Друга, пак, у целини је производ уметникове маште. Ради осветљавања овог проблема интересантно је погледати еволуциони пут друге слике. Поред пар скица — фрагмената, и скице за композицију „Битка на Вучијем

Сам Лубардин пример, и то баш већа варијанта композиције „Битка на Вучијем Долу“, даје и противраргументе напред изнетој констатацији. У распоређивању фигура на тој слици Лубарда није ишао за претстављањем реално виђеног, а ипак се слици не може негирати реалност. Распоред фигура, као што га је Лубарда дао, можда би успео једино коме филмском редитељу.

КЊИГЕ-ПРОЗОРИ ЉУДСКЕ ДУШЕ...

Као у храм ушао је првога дана Фин Смотарић у библиотеку. Нарочито је за тај дан обукао ципеле са глуменим фоном, само да не би пореметио свети мир који је у библиотеци владао.

Клизило је лагано по тепиху дуж полица са књигама, миловао их погледом и гладно рукама. Своју сопствену марамицу извукао је и скинуо пращину са једне књиге, која је на корицама имала златна слова. А крај велике француске Енциклопедије стао је задивљен и — пустио сузу. „Књиге — то су прозори људске душе“ — рекао је тихо, тихано. Такав је био Фин Смотарић.

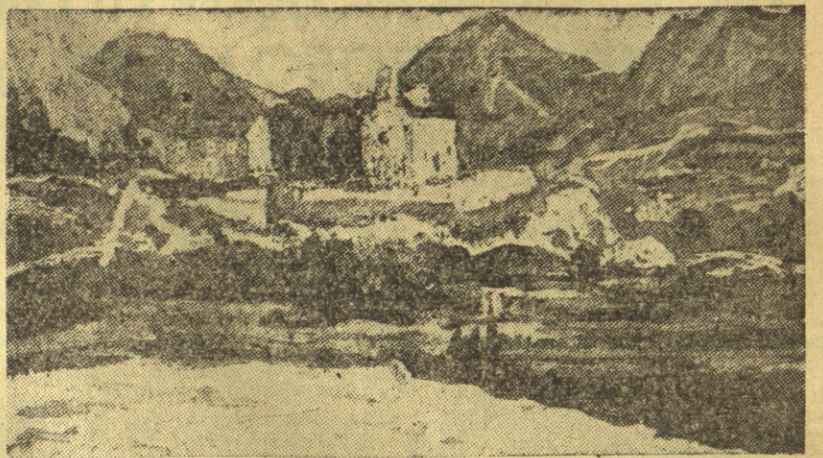
Када је добио прву наручену књигу, дигао се Фин Смотарић с места и отклонио библиотечарки.

— Молим — рекао је што може тише — молим да ми покажете где су чесма и сапун. Те дивне књиге грех је додиривати овако.

Но мало по мало, па се Фин Смотарић одомаћно. Сродио се просто са библиотеком па то ти је.

Библиотека није издавала књиге напоље. А то је жао било Фину Смотарићу. Седи он дуго, чита или филозофира, па се збунује — и понесе књигу. Шта ту, читаће је он чистих руку код куће и пошто зубе добро опере калодонтом — па ће је вратити. Књига је општенародно благо.

Али ставио је он ту, тешком мучком прокријумчарену књигу, на своју полуразну полицу, па му се до-

Село Брајини

Сваку од тих личности појединачно могли би да поставимо у такав положај, али целину би тешко било остварити. Значи, уметник ипак мора да се држи принципа репродуковања неких облика визуелно доступних. Лубарда те принципе у овој слици није напустио, те је баш због тога и успео. И у решавању тог принципа налази се суштина Лубардине сликарске делатности. Онда где тај принцип напушта његово дело постаје посматрачу неразумљиво, сликар и слика губе контакт са посматрачем, одвајају се и изолују од њега, и дело постаје разумљиво једино аутору.

Отуда, свакако, и чињеница да многе од изложених радова посматрач не може да разуме и да пред њима или застаје слегнувши раменима, или пролази поред њих и не покушавајући да проникне у њихову суштину. Међу такве спада, поред поменуте слике без имена, „Зубата стена“, „Камена пучина“, „Суво дрво“, „Квргава стена“, „Фантастични крај и још неколико. А као контраст овима стоје пејзажи „Мотив из околине Цетиња“, „Брда над Котором“, „Почетак зидања моста код Зете“, „Порушено село“ (бр. 21), „Цетиње са Ловћеном“, „Скардарско језеро“, „Село код Цетиња“, „Нар“ и друге. На овим сликама је Лубарда као ретко који сликар успео да претстави изглед свога родног краја. Лубарда ванредно добро запажа изглед свога краја, све боје и нијансе предела. Само на први поглед изложена дела делују монохромо. То је, свакако, због доста монотоне плавосиве боје каменз, која преовлађује у кршевитим црногорским пределима. Под утицајем те боје камена Лубарда и ликове људи свога краја ставља под доминантност тог колорита. Можда у том поступку има нечег симболичног; то ни у колико не у намањује вредност Лубардиних радова. Горшатаи са његових слика су вековним коренима везани за свој крај, који је код Лубарде, и поред тврдоће сивог камењара, добио хумано оваплоћење.

Тешко је од мноштва пејзажа избрати неколико које би требало детаљније описати и анализирати. Оба „Порушена села“ (нарочито оно под бројем 21) потпуно дочаравају изглед тешких последица рата. Кон-

траст разнобојног жбуња према сивој позадини оживљава суморну атмосферу пустоши и као да симболише рекреацију живота. Расцветане гране дрвећа у првом плану на слици „Скардарско језеро“ дају јој лирску пролећну атмосферу. „Почетак зидања моста код Зете“, иако под доминацијом сиво плаве монохромије, пуна је дубине и ужареност од сунца и стења ваздуха. Боја на овим пејсажима, као и на поменутих композицијама, има потпуно одређено место и своју пуно вредност. Лубарда на овим сликама боју никада не употребљава као празни ефекат, већ она стоји увек зато да својим присуством нешто каже, да да потребан израз слици.

Давати упутства и савете сликару Лубардиних вредности не смемо. Његово дело је много јаче од свега онога што ће о њему поводом ове изложбе бити написано. Остају многи радови који су тешко разумљиви. Мислим да би покушај негативне њихове вредности био поједнако бесплодан, као и покушај изриците афирмације. Појава таквих дела негде на Западу, у атмосфери вишестепенијског сликарства тога карактера, била би вероватно прихваћена. Код нас се не могу прихватити јер су нама неразумљива и нашем курсу страна. Но она чине јединствену целину са осталим радовима — веза међу њима је врло блиска, скоро ухваћива. Све оне „фантастичне“, „квржаве“ и сличне стене потпуно носе колористичко обележје црногорског крша. Недостаје им још само егзактан облик, виђен у природи, да би из фантастичне прешле у реалну атмосферу.

Једно се ипак не сме ни предвидети ни негирати: Црна Гора је у Лубарди добила сликара који је, као ретко који сликар у свој крај, успео да уђе у њу, да је до танчина схвати и да је фиксира на платно. Код нас је ваљда једино још Војводина у личности Милана Коњовића добила до те мере свога сликара. И све замерке које су стављене, или могу бити стављене, Лубарди, бледе су пред овом нотом афирмације. А у томе је, свакако, и кључ решењу хуманистичности Лубардиног дела.

Миодраг КУЈУНИЋ

НОЗЕРИЈА

— Нема. Имали смо је, али сада нема. Ухватили смо двојицу-тројицу који су књиге присвајали — и они ће лоше проћи. Али оног главног што диже књиге — нисмо...

Назад је једном Фин Смотарић донео у библиотеку и своју сопствену књигу — изгледа неки љубавни роман — и почео да га прелистава. Онда се дигао малко да попуши и да се размрда.

А кад се вратио — његове сопствене књиге није било!

Љут је био као рис Фин Смотарић. — Књижодери — викао је. — Моју сте ми рођену књигу дигли, моју рођену, са дивним браон корицама и црвеном пантљичицом. Како то може, људи бојжи, како се то сме?

А „украдена“ књига Фин Смотарића лежала је испод његовог стола у библиотеци.

Изашао је љут Фин Смотарић, стао пред врата библиотеке и загледао с љубављу у таблу на улазу. „Библиотека та и та — писало је на табли — ради од толико и толико“. — Ето — размишљао је Фин Смотарић — табла стоји ту такорећи бадала. Него, како би било да однесем ја њу и прикуцам је на своја врата. Имам ја, брате, доста књига! А библиотека и тако има веома мали избор.

Скинуо је законито Фин Смотарић фирму библиотеке, однео је кући и прикуцао, сасвим нормално, на своја врата.

М. П-вић

